

Bērnu un vecāku tiesiskās attiecības laulības šķiršanas gadījumos

Edmunds Freimanis

*Rīgas Stradiņa universitāte,
doktora studiju programma "Juridiskās zinātnes", Latvija*

Ievads. Saskaņā ar statistiskiem pētījumiem Latvijā ir lielākais šķirto laulību skaits uz tūkstoti iedzīvotāju salīdzinājumā ar citām ES dalībvalstīm. Laulību šķiršanas gadījumos pusēm nepieciešams plānot turpmākos pasākumus, lai veidotu sadzīves apstākļus katrai personai atsevišķi. Ja ar savas personīgās dzīves turpmāko plānošanu varētu nerasties problēmas, tad laulībā dzimušo bērnu turpmākās dzīves jautājumos bieži vien rodas neskaidrības.

Analizējot tiesu praksi un veicot novērojumus juridiskajā praksē, jāsecina, ka sevišķi aktuāli jautājumi laulību šķiršanas gadījumos rodas, risinot bērnu dzīvesvietas un saskarsmes ar otro vecāku jautājumus. Tāpat lielāko daļu laulības šķiršanas gadījumos tiek risināts jautājums par uzturlīdzekļiem no otra vecāka.

Tiesisko attiecību starp bērnu un vecākiem gadījumos, kad tiek šķirta laulība, problemātiku rada tādu tiesisko normu pielietošana, lai bērnam pilnībā netiktu nodarīts psiholoģisks kaitējums, jo lietās, kad tiek lemti jautājumi par bērna dzīvesvietas noteikšanu un saskarsmes ar otru vecāku jautājumi, dažādas valsts un pašvaldību institūcijas iztaujā bērnu. Piemēram, obligāts nosacījums šādu lietu lemšanā tiesā ir bāriņtiesas pieaicināšana, kura lietas izskatīšanas gaitā veic bērna aptaujāšanu, abu vecāku dzīvesvietu apskati, un šādas darbības rada bērnam satraukumus un pārdzīvojumus.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Darba mērķis ir noskaidrot tiesību normu pielietošanas problemātiku bērnu un vecāku tiesisko attiecību regulēšanai laulību šķiršanas gadījumos. Lai to paveiktu, nepieciešams izpētīt tiesu praksi par esošo problemātiku, analizēt Latvijā spēkā esošās tiesību normas bērnu tiesību aizsardzības jautājumos.

Rezultāti. Tiesu praksē konstatējami spriedumi, kuri atspoguļo dažādu tiesu argumentus lietās par vecāku un bērnu tiesisko attiecību neregulēšanu laulību šķiršanu gadījumos.

Bērnu tiesību aizsardzību veic vairāki tiesību akti, tomēr valsts un pašvaldību institūcijām bieži vien nav skaidrību, kā un kurai institūcijai ir jāpielieto tiesību normas.

Secinājumi. Tiesu praksē vērojami dažādu spriedumi, kuri pēc sprieduma motivācijas daļas kardināli atšķiras, kaut gan faktiskie apstākļi ir līdzīgi. Šādu spriedumu esamība norāda uz apstākli, ka tiesām nav vienotas izpratnes par pareizu tiesību normu pielietošanu laulību šķiršanas gadījumos bērnu tiesību aizsardzībai.

Bieži bāriņtiesām nav pareizas izpratnes par bērnu tiesību aizsardzības nodrošināšanu ar tiesību normu palīdzību un kādam no vecākiem tās iesaka vērsties tiesā, lai risinātu vecāku starpā radušās domstarpības par bērnu aizgādības jautājumiem. Tāpat par tiesību normu nepareizu izpratni norāda gadījumi, kad netiek veikta valsts un pašvaldību iestāžu savstarpēja koordinācija, lai pēc iespējas ātrāk un efektīvāk nodrošinātu bērnu tiesību aizsardzību laulību šķiršanas gadījumos.